

ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM

Co jest istotą systemu zarządzania środowiskowego wg normy ISO 14001?

System zarządzania środowiskowego stanowi część systemu zarządzania organizacją. Istota SZŚ wg normy ISO 14001 jest opracowanie i wdrożenie polityki środowiskowej organizacji i zarządzanie jej aspektami środowiskowymi. Podstawowym zadaniem normy ISO 14001 jest wspomaganie działań związanych z ochroną środowiska oraz ograniczeniem i zapobieganiem zanieczyszczeniom, a kreowany w niej model systemu oscyluje w kierunku ciągłego doskonalenia.

Jakie wymagania, wg ISO 14001, powinien spełniać dokument Polityka środowiskowa?

Polityka środowiskowa – deklaracja organizacji dotycząca jej intencji i zasad odnoszących się do ogólnych efektów działalności środowiskowej, określająca ramy do działania i ustalania celów oraz zadań środowiskowych organizacji.

Polityka środowiskowa organizacji powinna zostać opracowana z udziałem i zatwierdzona przez kierownictwo najwyższego szczebla. Polityka powinna zawierać zestaw konkretnych deklaracji. W projekcie dokumentu należy uwzględnić kilka kluczowych obszarów:

opis działalności organizacji w kontekście jej działań, wyrobów i usług (zazwyczaj jest to bardzo zwięzły opis),

szeroko pojęte oświadczenie o intencjach. Powinno ono określać zarówno rolę organizacji oraz sposób, w jaki proponuje ona ograniczać negatywne oddziaływania na środowisko poprzez zarządzanie środowiskowymi aspektami swoich działań;

polityka powinna zawierać trzy główne, wymagane stwierdzenia (są one obowiązkowe w Rozporządzeniu EMAS): zobowiązanie do ciągłego doskonalenia, zapobiegania zanieczyszczeniom oraz przestrzegania przepisów prawnych i innych.

Polityka środowiskowa organizacji powinna być publicznie dostępna i przekazana wszystkim pracującym w organizacji lub osobom działającym w imieniu organizacji (tj. kontrahentom, podwykonawcom, pracownikom czasowym, itp.). Dobrym sposobem jej publicznego udostępnienia jest opublikowanie jej na stronie internetowej organizacji.

Wymagania jakie powinna spełniać polityka środowiskowa:

- odpowiedniość do charakteru, skali oraz wpływów działań organizacji, jej wyrobów lub usług na środowisko,
- konieczność zobowiązania organizacji do ciągłego doskonalenia oraz zapobiegania zanieczyszczeniom,
- konieczność zobowiązania organizacji do spełniania wymagań wynikających z ustawodawstwa i przepisów prawnych dotyczących aspektów środowiskowych organizacji,
- powinna stanowić ramy do ustalenia i przeglądu celów oraz zadań środowiskowych
- powinna być udokumentowana, wdrożona i utrzymywana,
- jest zakomunikowana wszystkim osobom pracującym dla lub w imieniu organizacji,
- jest publicznie dostępna.

Co to jest aspekt środowiskowy?

Aspekt środowiskowy to element działań organizacji, jej wyrobów lub usług, który może wzajemnie oddziaływać ze środowiskiem

Znaczącym aspektem środowiskowym jest ten, który ma lub może mieć znaczący wpływ na środowisko.

Co to jest wpływ na środowisko?

Wpływ na środowisko jest to każda zmiana w środowisku, zarówno niekorzystna, jak i korzystna, która w całości lub częściowo jest spowodowana aspektami środowiskowymi organizacji (działaniami organizacji, jej wyrobami lub usługami).

Podaj przykłady aspektów środowiskowych i wpływów na środowisko. aspekty środowiskowe:

- emisja do powietrza, (CO)
- zrzuty do wody,
- zrzuty do gleby,
- wytwarzanie odpadów, ścieków
- zużycie zasobów
- zużycie wody świeżej
- pylenie podczas transportu
- hałas wewn. Zakładu
- opakowania wyrobów
- zużycie energii

wpływy na środowisko:

- efekt cieplarniany,
- zakwaszenie atmosfery,
- ubytek warstwy ozonowej,
- zakwaszenie gleby,
- zanieczyszczenie powietrza, wody, gleby,
- zanieczyszczenie wód gruntowych,

Czynność	Aspekt (tj. podstawowa przyczyna wpływu)	Wpływ
Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepłej (spalanie paliw kopalnych tj. węgla, gazu, oleju)	Emisje gazów cieplarnianych	Zanieczyszczenie atmosfery, globalne ocieplenie
Mycie i konserwacja instalacji	Wytwarzanie ścieków	Skażenie wód powierzchniowych i gruntowych
Transport	Emisja gazów spalinowych	Pogorszenie jakości powietrza
Budowa nowych dróg i obiektów	Błędy w planowaniu przestrzennym	Wyniszczenie gatunków zwierząt i ich siedlisk
Magazynowanie paliw i niebezpiecznych substancji chemicznych	Wycieki paliw (awaryjne)	Skażenie gleby

Opisz przykładową procedurę wyznaczania znaczących aspektów środowiskowych w ISO 14001.

Wymaganiem normy jest określenie przez organizację aspektów środowiskowych swojej działalności, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko.

Norma wymaga ustanowienia i wdrożenia procedury, określającej jak organizacja identyfikuje aspekty środowiskowe oraz określa te z nich, które mają znaczący wpływ na

środowisko. Identyfikacji muszą podlegać te aspekty środowiskowe, które organizacja może nadzorować oraz te, na które może mieć wpływ. Identyfikacja aspektów środowiskowych jest ciągłym procesem, który pozwala na określenie przeszłego, aktualnego i ewentualnego wpływu, zarówno pozytywnego jak i negatywnego, oddziaływań organizacji na środowisko. Należy w tym procesie uwzględnić również potencjalny wpływ przepisów prawnych i działań rynkowych na organizację. Istotne jest także uwzględnienie wpływu aspektu na zdrowie i bezpieczeństwo.

Identyfikacja aspektów środowiskowych i ocena związanego z nimi wpływu na środowisko jest procesem, który może być zrealizowany w czterech etapach.

Należą do nich:

wybór działania wyrobu lub usługi,
identyfikacja aspektów środowiskowych działania wyrobu lub usługi,
identyfikacja wpływu na środowisko,
ocena znaczenia wpływów.

Przy dokonywaniu oceny znaczenia aspektów środowiskowych należy brać pod uwagę następujące zagadnienia.

Z punktu widzenia środowiskowego:

skala oddziaływania,

waga oddziaływania,

prawdopodobieństwo wystąpienia,

czas trwania oddziaływania,

Z punktu widzenia organizacji:

możliwe oddziaływanie przepisów i prawa,
trudność dokonania zmiany wpływu,

aspekty związane z prowadzeniem działalności, np. koszty lub wpływ na wizerunek organizacji,

wpływ zmiany na inne działania i procesy,
sprawy dotyczące zainteresowanych stron,
wpływ na społeczny odbiór organizacji.

Istnieją różne sposoby i metody przeprowadzania oceny znaczenia zidentyfikowanych aspektów środowiskowych. Każda organizacja powinna wypracować własny sposób oceny. Jedyną zasadą, którą należy się kierować, jest jednakowe przeprowadzenie oceny znaczenia dla każdego aspektu zidentyfikowanego w organizacji

Jakie są wymagania wobec organizacji ubiegających się o wpisanie do rejestru EMAS?

Aby uzyskać rejestrację w systemie EMAS organizacja musi:

- ♦ prowadzić przegląd środowiskowy swoich działań, wyrobów i usług,
- ♦ przeprowadzić audyt środowiskowy,
- ♦ przygotować deklarację środowiskową,

- ♦ posiadać skontrolowany przegląd środowiskowy, system zarządzania, procedurę audytu i deklarację środowiskową oraz uzyskać zatwierdzenie deklaracji środowiskowej przez weryfikatora środowiskowego,
- ♦ przesłać zatwierdzone deklarację środowiskową właściwemu organowi państwa, a po dokonaniu rejestracji udostępnić deklarację opinii publicznej.

Co to są aspekty bezpośrednie i pośrednie? Podaj przykłady.

Bezpośrednie aspekty środowiskowe obejmują one działania organizacji, nad którymi sprawuje ona kontrolę zarządczą i mogą obejmować:

- emisje do powietrza;
- uwalnianie do wód;
- zapobieganie powstawaniu, recykling, ponowne użycie, transport i usuwanie odpadów stałych i innych, w szczególności odpadów niebezpiecznych;
- korzystanie z gruntów i ich zanieczyszczanie;
- korzystanie z zasobów naturalnych i surowców (w tym energii);
- problemy lokalne (hałas, wibracje, odory, pył, efekt wizualny, itp.);
- zagadnienia związane z transportem (towarów, usług i pracowników);
- ryzyko wypadków środowiskowych i wpływów wynikających lub mogących wynikać ze skutków wydarzeń, wypadków i potencjalnych sytuacji awaryjnych ;
- wpływ na bioróżnorodność.

Pośrednie aspekty środowiskowe to takie, które mogą powstać w związku z działaniami, wyrobami i usługami organizacji, którymi nie może w pełni zarządzać

Pośrednie aspekty środowiskowe - działania organizacji, jej wyroby i usługi mogą skutkować znaczącymi aspektami środowiskowymi, pozostającymi poza pełną kontrolą zarządczą organizacji. Mogą one obejmować, ale nie tylko:

- zagadnienia dotyczące wyrobów (projekt, rozwój, opakowanie, transport, wykorzystanie oraz odzysk/usuwanie odpadów);
- inwestycje kapitałowe, udzielanie pożyczek, świadczenie usług ubezpieczeniowych;
- nowe rynki;
- wybór i strukturę usług (np. transport lub usługi w zakresie zaopatrywania w żywność);
- decyzje administracyjne i planistyczne;
- strukturę oferty wyrobów;
- efekty działalności środowiskowej oraz praktyki środowiskowe wykonawców, podwykonawców i dostawców.

Wymień instytucje, które tworzą polski system ekozarządzania i audytu. Jakie mają kompetencje i zadania?

Krajowy system ekozarządzania i audytu tworzą:

Minister Środowiska - jego zadaniem jest:

- prowadzenie krajowego rejestru organizacji zarejestrowanych w systemie EMAS,
- prowadzenie rejestru akredytowanych weryfikatorów środowiskowych,
- współpraca z Polskim Centrum Akredytacji w zakresie funkcjonowania systemu akredytacji i nadzoru nad pracą weryfikatorów,
- współpraca z krajowymi instytucjami i organizacjami związanymi z funkcjonowaniem i promocją EMAS,
- zapewnienie skutecznego przepływu informacji istotnych dla funkcjonowania systemu EMAS oraz wymiana informacji z Komisją Europejską i organami EMAS.

Wojewodowie - w imieniu Ministra Środowiska w terenie działają wojewodowie. Ich zadaniem jest:

przyjmowanie, analiza i ocena wniosków organizacji zainteresowanych rejestracją, prowadzenie rejestru wojewódzkiego organizacji
współpraca z Ministrem Środowiska w zakresie dotyczącym funkcjonowania krajowego systemu ekozarządzania i audytu.

Wojewodowie, poprzez podległe im wydziały ochrony środowiska, są w stanie najlepiej ocenić czy organizacje znajdujące się na obszarze województwa, przestrzegają wymogów prawa ochrony środowiska oraz czy informacje zawarte w przygotowanych przez firmy ubiegające się o rejestrację deklaracjach środowiskowych są adekwatne do rzeczywistego oddziaływania organizacji na środowisko.

Polskie Centrum Akredytacji - pełni funkcję organu akredytującego. Zajmuje się *prowadzeniem akredytacji weryfikatorów środowiskowych systemu EMAS*. Zgodnie z obowiązującym prawem, w Polsce o akredytację mogą ubiegać się zarówno osoby indywidualne jak i jednostki certyfikujące systemy zarządzania. Zadaniem PCA jest: rejestrowanie weryfikatorów środowiskowych akredytowanych przez organy akredytujące innych państw członkowskich,

kontrolowanie oświadczeń składanych przez weryfikatorów środowiskowych z innych krajów, odnośnie zdolności weryfikacji dokumentów i znajomości polskiego prawa, stworzenie systemu nadzoru nad jakością pracy weryfikatorów środowiskowych współpraca z Ministrem Środowiska w zakresie dotyczącym funkcjonowania systemu EMAS.

Krajowa Rada Ekozarządzania - do jej zadań należy w szczególności:

inicjowanie działań służących promowaniu stosowania systemu wśród małych i średnich przedsiębiorstw;

analizowanie funkcjonowania systemu oraz przedstawianie ocen, opinii i wniosków w tym zakresie;

opiniowanie projektów aktów prawnych związanych z systemem;

przyznawanie honorowych wyróżnień organizacjom uczestniczącym w systemie

Jakie korzyści mogą być związane z wdrożeniem SZŻ wg ISO 14001 oraz EMAS?

zwiększenie konkurencyjności firmy - lepszy wizerunek firmy w oczach potencjalnych klientów i inwestorów,

ułatwienie dostępu do różnego rodzaju programów mających na celu dofinansowywanie działalności Przedsiębiorstwa,

uporządkowanie stanu formalnoprawnego - zgodność lub większe prawdopodobieństwo zgodności z wymaganiami prawnymi,

łatwiejsze uzyskiwanie pozwoleń i zatwierdzeń, dzięki spełnieniu wymagań prawa.

redukcję wytwarzania zanieczyszczeń i odpadów,

redukcja kosztów usuwania odpadów i kosztów energii oraz opłat za korzystanie ze środowiska,

lepsza współpraca i stosunki ze społeczeństwem władzami oraz jednostkami kontrolującymi,

nacisk położony na zapobieganie, a nie na działania korygujące powoduje obniżenie ryzyka środowiskowego a przez to obniżenie mogących wystąpić kosztów kar i odszkodowań .

budowanie korzystnego wizerunku organizacji

Jakie elementy powinna zawierać deklaracja środowiskowa?

Deklaracja powinna zawierać:

opis działalności organizacji,
politykę środowiskową i opis systemu zarządzania środowiskiem organizacji,
opis bezpośrednich i pośrednich aspektów środowiskowych,
cele i zadania środowiskowe związane z aspektami środowiskowymi,
prezentację osiągniętych wyników w zakresie ochrony środowiska umożliwiającą ich porównanie z wcześniejszymi okresami i ocenę rozwoju efektów działalności środowiskowej organizacji (dane o emisji zanieczyszczeń, odpadów, zużyciu surowców materiałów, energii, wody, wytwarzanych odpadach, hałasie i in.),
inne informacje związane z działalnością środowiskową np. efekty działania ujmujące regulacje prawne z uwzględnieniem istotnych wpływów na środowisko,
✓ nazwisko (nazwa) i numer akredytacyjny weryfikatora wraz z datą potwierdzenia.